

BARTUC GABRIELLA

Covid-napló: Amit ma megtehetsz

Végrendelkeztem. Séta közben elmondtam a férjemnek, mit hol talál, és mi legyen esetleges halálom után. Nem teljesen komolyan, de azért igen. Meglepő tapasztalat, hogy ilyen természetesen kibukik az emberből a végről való beszéd. Érdekes, hogy barátnőnk ugyanaznap, ugyanabban az időben ugyanezt tette Pestről lefelé jövet a Balatonhoz. Ő a lányának mondta el, mit hol talál, ha esetleg úgy alakulna.

Annyi váratlan halál történt mostanában körülöttünk, nem csak covid, de rák, szív és más borzalmak, hogy nem lehet nem gondolni rá, előbb-utóbb nekünk is mennünk kell. Vannak költők, akik már harmincévesen végrendelkeznek. Versben. Olvasom Szócs Géza időszerűvé vált végrendeletét, a *Dal a kolozsvári fiúkhoz*t:

„Míg elhurcolnak engem / a kóma csattogó lovasszeke­rén / rátok marad mint hagyatékom / amit elmondtam / s amit nem mondtam el / én”
Pontos, páratlanul drámai megfogalmazás. Csak a művészet szent örületében tud ilyen tisztán beszélni az ember. A mindent elsőpró érzés és a tiszta becsvágy olyan birodalmát tárja elénk, amit kár lenne romantikusnak nevezni. Hiszen a halálról, főleg a kikényszerített, váratlan, korai halálról nem lehet szellemi túlfűtöttség nélkül beszélni. A költőnek csak egy fohásza lehet, ne értse meg az elfogadhatatlant. Most ahogy elővettem Szócs Géza verseit, meglep, milyen kaliberű költő volt, amit teljesen háttérbe szorított, szinte eltakart közéleti szereplése. Jól mondta Visky András: „Meghalt Szócs Géza, és megszületett, visszavonhatatlanul, a költő. Halál, visszaszületés: ez történt”. „A közösségi média felületei megteltek a költő verseivel, esti halálhírértől szinte azonnal, több napon át. Az olykor kifejezetten ellenséges vagy egymás dolgai iránt csak közönyös véleménybuborékok falát fénylő verssorok hasították keresztül.” Muszáj még idéznem Viskytól, mert olyan fontos dolgokat mondott ki, amit nekrológtól nem is várnánk: „Olyan élmény fogott el engem is, mint első megjelenésükkor. Hogy, igen, a dolgok megnevezhetőek. Semmi sem indokolja, hogy elforduljunk a világtól, és attól a megbízatástól, hogy ott-honossá tegyük. Ha már meghívást kaptunk a létezésbe, miért fordítanánk hátat neki?”

Normális körülmények között az élet természetes velejárója a halál. Csak nem gondoltuk, hogy ilyen gyorsan aktuálissá válik. Nem is olyan rég, még az örök fiatalság bűvöletében éltünk a késlekedő unokákra várva. Ahogy a szülők nem sietnek megöregedni, úgy a gyerekek se sietnek felnőni, házasodni, szülni. Most ezt a késleltetett ritmust jól szétverte a

koronavírus. Hirtelen széthullik minden. Érzékeljük, hogy kigyulladt a piros lámpa az életünk fölött. Nem riogatni akarok, csak gondolkodni ezen a váratlan változáson. Bár ha jól belegondolok, már kisiskolás koromban hallottam ezeket a vateszi szavakat: minden pillanatban meghalhatunk – szuggerálta Oszlár Ilonka hittanos tanító nénitől. Mi gyerekek haragudtunk rá ezért. Ma már tudom, persze akkor is sejtettem, hogy ezzel tiszta életre akart buzdítani bennünket, hogy ne vétkezzünk, mert előfordulhat, hogy nem lesz időnk megbánni.

Az ember küzd a gondolataival, félelmeivel, saját testével, a körülményekkel. Félreértés ne essék, én igazából nem a halálra készülök, nyelem a vitaminokat, a multit, a D3-at és a C-t. Sokat sétálunk fent a hegyen, jó füstös falusi őszben. Remélem „konzerválódunk”. Ha meg nem, akkor ennyi volt. Eltűnünk. Kitakarítják utánunk a színt. Talán a szövegekből marad valami, az egymás mellé rakogatott betűkből.

Mostanában sírok is. Korábban hiába szerettem volna, nem tudtam. Minden halálhírral érzem, ahogy az ég sötétje összeér a koponyámban növekvő sötétséggel. Nem tudom, ők, akiket siratunk, milyen sötétséget látnak? Ki tudhatná az ilyen részleteket?

*

Hány testben létezzünk? Hányféle énünk van? Nem is csak arra gondolok, amiről Roland Barthes ír *A test többes száma* esszéjében, hogy van egy emésztésre képes testünk, egy másik émelygő, egy harmadik fejfájós, továbbá egy érzéki, egy hangulatfüggő, egy ijedt és így tovább. Egy városi eleven és egy vidéki nehézkes, lassú. Hanem, hogy mennyire nem ismernek például a gyerekeim, amikor olyasmit feltételeznek rólam, amiről tudniuk kellene, hogy nem úgy van, én más vagyok. Amikor olyasmit kezdenek el magyarázni, amiről tudniuk kellene, hogy képbem vagyok. Vagy talán éppen hogy jobban ismernek mindenki másnál, még saját magamnál is?

Melyik mátrixban élünk? Ha nem tudjuk elfogadni a valóságot olyan-
nak, amilyen, kreálunk magunknak egy másikat, egy sajátot, saját szim-
bólumokkal és perspektívákkal. A nyelvezete csak nyomokban hasonlít
a valósághoz. Nem arról van szó, hogy mást jelentenek a szavak, hanem
hogy egyáltalán nem jelentenek semmit. Ezeknek a szavaknak a hálójába
vagyunk bekötve, a legnagyobb közösségi portálon a szociális beágyazott-
ságunknak megfelelően, így téve eleget az egyik alapvető szükségletünk-
nek, hogy tartozzunk valahová, egy közösséghez. A konformizmus, mint
életstílus, amire hajlamosak vagyunk, erre ösztönöz, azt súgja, sokkal egy-
szerűbb ilyen kreált valóságban létezni, ahol az interakció is elkerülhető.
Nem kell azonnal válaszolni az üzenetre, jó lesz később is, némi magyará-
zattal, ürüggyel, hogy elfoglaltak voltunk. Sőt, még írni se kell, elegendő
egy szmájlit, vagy más hangulatjelet elküldeni.

Sőt, ki is kapcsolhatjuk magunkat akár. Offline. Ez nekem gyakran sikerül, mivel a faluban pont egy olyan házban lakunk, amit beárnyékol valami, valószínűleg a templomtorony, vagy a vastag kőfalak. A rólunk kialakított kép végül is így kezd kizárólag saját magunktól függni nem pedig valódi intellektuális és érzelmi megnyilvánulások eredménye. A mobiltelefonunk képernyője válik az egyedüli tükrünké. A változás előfordulhat, hogy nem is valódi, csak másként mutatjuk be magunkat. Egy ideális portré kialakításán dolgozunk. De mi történik, ha kilépünk ebből a mátrixból, ha levesszük a maszkot? Hány fiktív személyiségünk van? Kaszkadőrök vagyunk a 21. századi nagy történetben?

*

Egyre több az olyan kifejezés, amelyiknek ellentétes a jelentése attól függően, hogy melyik politikai tábor mondja, hogy milyen kontextusban hangzik el. Nem az olyan klasszikus ellentétpárokról van szó, mint a hideg-meleg, fekete-fehér, nappal-éjszaka, jó-rossz. Hanem mint például: szabadság, demokrácia, erkölcs, hazaszeretet, igazságosság, szolidaritás, Európai Unió, multikulturális, emberi jogok, értelmiségi, polgári, megosztás, uszítás, hazudozás, hazaárulás – a kormánypártok és az ellenzék a saját szájíze szerint használja ezeket, nem csak a politikusok és a holdudvaruk, hanem az egész bázis. Pontosan tudják, mit akarnak elérni ezzel a kommunikációval és mintha nem is egy nyelvet beszélnének. Volt idő, amikor úgy tűnt, hallgatólagos egyezmény van arról, mi az, ami pozitív értelemmel bír és mi az, ami negatív. Bár ha belegondolok, már a görög tragédiák is használják a kettős értelmet és a színház ma is, ahol a néző mindig többet hall, előfordul, hogy mást gondol, mint amit a szereplő mond, „olvas a sorok között”.

A szavak jelentőségét nem szabad alábecsülni. A tömeg végzetesen manipulálható a nyelvhasználattal. A közép kiürül, miközben egyre extrémebbé válnak a szélsőségek. Sikerül-e valakinek áthidalni ezeket a szakadékokat, meghaladni a társadalmi megosztottságot? Utópia nélkül semminek semmi értelme.